

„Miközben gyűlt a nép és az elvtársak bent voltak, folyamatos volt a kapcsolattartás Bukaresttel, ott nagyon jól tudták, hogy itt éppen mi zajlik. Délután a székházban levő elvtársak próbáltak az erkélyről beszélni a néphez, volt, akit lehurrogtak, volt, akit meghallgattak. Rengeteg mindent kiabáltak, egészen jelentéktelen dolgokat is, el addig, hogy „Afloare mondjon le!”. Ő egy román tanár volt, akit utáltak. Branisnének a bugyugójáról is elhangzott bekiabálás. Branis László volt a rajon első titkára, őt nevezték ki az új megye titkárnak, és úgy vélték, hogy biztos, azért nem akarják, hogy a megyeszékhely Szeredában legyen, mert fázik a fehérnép, ezért javasolták, hogy húzzon dinamót. Elhangzott az is, hogy »Műjépgyárat akarunk!«, és fontos, hogy közben éltezték a pártot is. Persze, a legközismertebb bekiabálás az »Udvarhelyre nem megyünk, aszalt szilvát nem eszünk« szlogen volt, amit ehhez a pillanathoz szokták kötni, de akár korábbi keletű is lehet.”

Delegáció Bukarestbe

Végül az a javaslat született, hogy tartsanak egy szűkebb körű megbeszélést a népből választott emberek, és közülük választottak ki húsz személyt, akik Bukarestbe mennek. Végül tizenkilencen indultak el éjszaka egy busszal, és reggelre értek Bukarestbe. Annyira utolsó percben volt ez a tüntetés, hogy Bukarestben a nemzetgyűlés már ülésezett, de közben Ceaușescu leült a csíkiakkal tárgyalni. Mivel Csíkban a tüntetők kitarítottak éjszaka is és másnap ismét gyülekeztek, a bukaresti pártvezetés úgy látta jónak, ha a küldöttség tagjai minél hamarabb hazaérnek. Ezért repülővel hozták Brassóig őket, majd busszal, hogy nyugtassák le a

kedélyeket, és ígérték, addigra meg fog születni a válasz is. Így is történt, és Csíkszereda lett a megyeszékhely. Ennek nyomán született az a humoros megállapítás is, hogy „addig volt Udvarhely megyeszékhely, amíg Csíkban meszeltek.”

„A filmben szeretnénk összeállítani a delegációnak a tablóját. Akkor nem készült közös fotó, és gondoltuk, hogy mindenki egy kép erejéig szerepeljen. Nagyon régóta kutatok, sok idős ismerősöm van Szeredában, kiterjedt levelezést folytattam ez ügyben, de a tizenkilencből még mindig van nyolc személy, akiről nem kaptam fotót, nem tudják, hogy vannak-e leszármazottaik, és van, akiről azt sem tudják, hogy ki volt” – magyarázta Daczó Katalin.

Miért épp Orbán István?

A dokumentumfilm története több síkon zajlik majd: beszélnek emlékezők, történészek, használnak archív anyagokat is. Olyan emberek szólnak meg, mint például Füstös Mária, a bukaresti delegáció egyik tagja, valamint a kor egyik meghatározó politikusa, Király Károly. Az alkotók úgy vélik, hogy egyrészt hitelesebbé válik ettől a történet, másrészt fontos az, hogy azok, akik részt vettek az akkori eseményekben, hogyan látják ötven év után mindezt.

A film egyik sávjának főszereplője Orbán István, a rajoni néptanács egyik titkára (Orbán Levente színművész alakítja), aki a február 13-át megelőző napokban feljegyzéseket készített. „Ezeket a volt lakásukban, a szekrény tetején találtam ezelőtt húsz évvel. Orbán István tagja volt a küldöttségnek, amely Ceaușescu előtt képviselte a szeredaiak érdekeit. Ő volt az, aki Ceaușescunál a bevezető szöveget mondta, erről hiteles jegyző-

könyv található a bukaresti levéltárban – Novák Csaba történész hozta nyilvánosságra. Ugyanakkor sokoldalú ember volt, hegedült és harmonikázott – a filmhez zenére is szükség van –, így mindez hozzájárult, hogy őt válasszuk, rajta keresztül mutassuk be a történeteket” – fogalmazott Daczó Katalin. Hozzátette, egyáltalán nem arról van szó, hogy Orbán István hős lett volna. Sőt, elképzelhető, hogy Ceaușescu előtt szabadkozva mondta, hogy érte meg, hogy a csíkiakra nem jellemző ez a fegyelmezetlenség, és ettől még nagyon tisztelik Ceaușescu elvtársat, és betartják a párt határozatát, de szeretnék, ha Csíkszereda lenne a megyeszékhely.

Ugrásszerű, de nem szerves fejlődés

A következményeket már ismerjük: így is lett. A következő tizenegy évben tizenegy gyár épült a városban, valamint iskolák, kórház, műjépgyára. „Nyugodt lelkiismerettel nem lehetne azt mondani, hogy rosszul járt Szereda. Azért lehet azt mondani, mert megváltozott. Mert kicserélődött, mert lebontották, mert rengetegen költöztek ide, nagyon sok román nemzetiségű munkás jött a felépített gyárakba. De ugyanúgy faluról is költöztek be, és mert lakhely kellett, építették a tömbházakat. Tehát Csíkszeredában ugrásszerű volt a fejlődés, de nem szerves.”

A forgatás most már a végéhez közeledik, a Megyecsínálók munkácsi című dokumentumfilm március végére készül el, első vetítését a Duna Televízió vállalta. A stáb tagjai között van Daczó Dénes, mint segédrendező és vágó, Berszán György operatőr, Szabó Ádám mint riporter. Szakértőnek Novák Csaba Zoltán történészt kérték fel, és Gál Árpád zenéje Máté Ágnes előadásában hallható majd.

Ötven éve ugyanaz a ruha

„Nem csinálunk úgy végig a film alatt, mintha folyton a múltban lennénk. A jelen nélkül nincsen múlt. Általában fordítva szokták mondani, de a mi múltunkban, abban a múltban, amit be akarunk mutatni, folyamatosan ott lesz a jelen, vagy legalábbis 1968-hoz képest a jövő. Fontosnak tartjuk, és megpróbáljuk képileg is úgy megfogalmazni – a helyszínek és az archív felvételek segítségével is – hogy érthető legyen egy olyan fiatal számára is, aki a kommunizmus időszakát nem élte, és tankönyvből sem ismeri. Lényeges, hogy megértse, hogy miért volt ez az utcára vonulás abban az időben szokatlan és igen bátor dolog. És azok, akik vállalták, hogy bemennek Bukarestbe, nem tudták, hogy hazajönnek-e még, vagy sem” – mutatott rá Daczó Katalin.

A film rendezője szerint Ceaușescunak '68-ban nem volt érdeke, hogy konfliktusba keveredjen a magyar kisebbséggel. Az akkori magyar vezetők pedig tulajdonképpen szem elől tévesztették a nagy közös érdeket. „Mindenki a saját kis gesztenyéjét akarta kikaparni, aztán létrejött Kovászna megye, Hargita megye és Maros megye abban a formában, ahogy most van. De azt megelőzően, 1965-ig gyakorlatilag Székelyföld még egyben volt, autonóm tartományként. És ez lett volna az utolsó esély, hogy egyben tartsák. Ez is hozzátartozik a valósághoz. Ahogyan az is, és ezt is a megszólalók mondják, hogy ötven éve ugyanazt a ruhát viseli az ország, Székelyföld, ugyanaz a közigazgatási beosztás van. Nem üült azóta sem ehhez hozzá senki.”

PÉTER BEÁTA

Orbán Levente, Daczó Katalin és Berszán György az egyik forgatási helyszínen

